

Anglická výslovnost

Pokud bychom důsledně aplikovali na výuku angličtiny poznatky moderní fonetiky, museli bychom se učit odlišnou výslovnost snad u každé hlásky. Pro praktické účely však nemusíme pokaždé klást tak rigorózní požadavky. Na druhé straně nemůžeme výslovnost pominout. Jsou prvky anglické výslovnosti, jejichž znalost náš mluvený projev jen vylepšuje, např. rozdíly v kvalitě krátkého a dlouhého *i*, *o*, *u*, jsou však prvky, bez jejichž zvládnutí prostě neumíme anglicky. Jde o výslovnost [æ], [ŋ] a *th*, které nesmíme nahrazovat jinými zvuky, a o výslovnost *b*, *g*, *d* a *s* na konci slov. V češtině totiž nejsme zvyklí rozlišovat na konci slov znělé a neznělé souhlásky: *plod* a *plot* vyslovujeme vždy s [t]. Návod k tomu, jak si máme uvědomit rozdíl mezi znělou a neznělou souhláskou, dává Mathesius v příručce *Nebojte se angličtiny*: posadit se ke stolu, opřít ruce o stůl, ucpat si obě uši a vyslovit *sss* (nikoli *es*) a pak *zzz* (nikoli *zet*). Při vyslovení *zzz* nám bude bzučet v hlavě. Další skupinu tvoří hlásky, jejichž česká výslovnost je v angličtině vnímána jako výrazně cizí, např. [t], které se má vyslovovat proti dásním a s příděchem [t^h].

Srozumitelnost našeho anglického projevu bude ohrožena, pokud nezvládneme artikulaci a užívání [æ] a [ŋ]. [æ] je samohláska v češtině neznámá (ale ne ve slovenštině - viz *mäso*), [ŋ] v češtině známe, i když si to snad neuvědomujeme, ve slovech jako *smika*, *trika*. U obou těchto hlásek je důležitá ta okolnost,

že se v angličtině střídají v téže pozici s jinými hláskami a rozlišují tak od sebe různá slova. Tak např. je rozdíl mezi *bed* [bed] 'postel' a *bad* [bæd] 'špatný', mezi *bet* [bet] 'sázka' a *bat* [bæt] 'netopýr' (a samozřejmě mezi *bet* - *bed* a *bat* - *bad*) a mezi *sin* [sin] 'hřešit', *sing* [sɪŋ] 'zpívat' a *sink* [sɪŋk] 'klesat ke dnu'. Znak [æ] symbolizuje charakter této samohlásky: ústa jsou otevřena jako při [a], ale vyslovujeme [ɛ]. Českým uším může výsledek připomínat jakési mečení, ale je třeba zde překonat stud či rozpaky. Čím více se naše hláska podobá mečení, tím blíže jsme k správné a srozumitelné anglické výslovnosti. Artikulaci [ŋ] se naučíme tak, že slova *snika*, *tmika*, *branka* vyslovujeme po slabikách tak dlouho, až dokážeme reprodukovat [ŋ] bez pomoci následujícího [k].

Důležitou samohláskou je v angličtině [ɔ]. Vyslovit ji izolovaně dokážeme i v češtině: když čteme jednotlivá písmena jako **b**, **d**, **k**, **t**, vyslovujeme vlastně [bɔ, dɔ, kɔ, tɔ]. Potíž je v tom, že v angličtině se tato samohláska vyskytuje v nepřízvučných slabikách dvouslabičných a delších slov a dále místo jiných samohlásek jednoslabičných slov, pokud tato slova nemají ve větě přízvuk. Učíme se tedy vyslovovat v prvním případě [sɪstə] *sister*, [kəlɔ] *colour*, [ə'ɒv] *above* a v druhém případě [ə, ən] pro neurčitý člen *a*, *an*, [əv, həv] pro *have*, [fə] pro *for*. Naučit se redukovanou výslovnost samohlásek není snadné, protože v češtině nemáme kontrast mezi přízvučnými slabikami s plnou výslovností samohlásek a nepřízvučnými slabikami s redukovanou výslovností. Redukce nepřízvučných slov jde v angličtině tak daleko, že se v mluveném projevu některé hlásky úplně ztratí. Díky tomu má dnes anglické 's šest různých funkcí: tvoří přivlastňovací tvar podstatných jmen - *man's*, *children's*; označuje množné číslo písmen, číslovek a symbolů - *p's and q's*, *30's*; nahrazuje *is* - *he's coming*, nahrazuje *has* - *he's written two*

letters; nahrazuje us - let's go; nahrazuje does - what's he do? Podobně splynuly díky redukci tvary *shall* a *will* a pro vyjadřování budoucnosti máme jednotný signál 'll - I'll come, he'll come. (Pro cizince učící se česky je zase obtížné zvládnout dlouhou výslovnost českých samohlásek v nepřízvučných slabikách, např. *nemá, první*, nebo použít jen jeden přízvuk v delších slovech, např. můžeme slyšet výslovnost [brai'isla:va].)

Z anglických souhlásek je pro českého mluvčího nejproblematičtější zvuková realizace souhlásky psané *th*, jež se často fixuje v nesprávné podobě. Můžeme tu hovořit o zlozvyku téměř tradičním, neboť Mathesius na něj upozorňuje již v třicátých letech. Čeští mluvčí nahrazují neznělé [θ] českým [c] a znělé [ð] zvukem [dz]. (Jde tu o jakési „cinkání“.) Přitom nejbliže k [θ] má [f] (anglické děti, když se učí mluvit, často vyslovují [f] místo [θ] a ke stejné záměně dochází v některých variantách americké černošské angličtiny a v londýnském nářečí Cockney). To ovšem neznamená, že i my máme vyslovovat [f], zrušili bychom protiklady *fin* 'ploutev' - *thin* 'tenký', *fought* 'bojoval' - *thought* 'myslel (si)'. [f] zde uvádíme jako zvuk velmi podobný. Správná výslovnost [θ] (špička jazyka se přiblíží k spodní hraně horních zubů a vyslovujeme [s]) nám může připomínat šišlání, ale zde platí stejné pravidlo jako u [æ]: čím více šišláme, tím angličtější je náš projev.

Výrazný rozdíl ve výslovnosti se projevuje u českého a anglického [r]. České [r] je zvuk hrčivý, kdežto anglické [r] je zvuk plynulý (poněkud připomíná naše [ř]), při němž v jihoanglické výslovnosti držíme špičku jazyka proti patru za zuby, v severoamerické výslovnosti obrácíme špičku dozadu. Výslovnost anglického [r] je blízká výslovnosti samohlásek, tj. výdechový proud nepřekonává žádnou překážku. (V skotské angličtině je [r] hrčivý.) - Ze zbývajících souhlásek upozorníme

ještě na dvě: [w] a [h]. Anglické [w] nepůsobí mnoho potíží, i když jde o hlásku v češtině neznámou. Důležité je, aby se rozlišovalo mezi [v] a [w], např. *very well* a [víl] *veal* 'telec' a [wíl] *wheel* 'kolo' apod. Výskyt [h] je v angličtině omezen pouze na začátek slova. Jeho výslovnost je nejlépe popsána jako pouhé vydechnutí (jako když se Líza Doolittlová v *My Fair Lady* učí vyslovovat "In Hertford, Hereford and Hampshire, hurricanes hardly ever happen" a při každém [h] se má plamen svíčky zatřepat).

Správná výslovnost jednotlivých hlásek je nutná k tomu, aby náš projev byl srozumitelný. Znalost jednotlivých hlásek a slov však nestačí. Mluvíme ve větách a tam k srozumitelnosti přispívají další dobře zvládnuté složky mluveného projevu: přízvuk, rytmus a větná melodie. V anglické větě nenesou přízvuk pomocná slova, tj. členy, zájmena, předložky (narozdíl od češtiny), pomocná slovesa a spojky (pokud tato slova nechce mluvíci zdůraznit, např. *This 'hat is 'mine* s důrazem na to, že klobouk nepatří někomu jinému). Samohlásky v nepřízvučných pomocných slovech mají redukovanou výslovnost, jak bylo již uvedeno u samohlásky [ə]. Přízvukové slabiky dávají větě určitý rytmus. Pro angličtinu se obvykle uvádí, že pauzy mezi přízvukovými slabikami jsou dosti pravidelné, nezávisle na tom, kolik je v pauze slabik nepřízvučných, např.

I 'bought you a 'book.

I've 'bought you another 'book.

I could have 'bought you another 'book.

Větná melodie patří k těm výslovnostním jevům, které si ve svém jazykovém prostředí příliš neuvědomujeme, i když je důležitá pro význam věty: *Karel jel do Dobrušky* můžeme intonovat jako pouhé oznámení, nebo jako otázku vyjadřující naše

překvapení, nebo jako vyjádření vlastní nelibosti. Větnou melodii více vnímáme mimo své jazykové prostředí, např. v jiné oblasti svého mateřského jazyka nebo při projevu cizích mluvčích. Anglická melodie větná se podstatně liší od české. Základem je postupné klesání hlasu od první přízvučné slabiky k poslední. Když sdělujeme prosté oznámení nebo když se ptáme s cílem doplnit si informace, hlas na konci věty klesá. V otázkách, na něž se odpovídá *ano/ne*, hlas na konci věty stoupá. Na tomto základě je postavena řada různých vzorců. Naše příručka může jenom upozornit na hlavní rysy a hlavní odlišnosti od češtiny. Nácvik výslovnosti včetně větné melodie vyžaduje dobrý mluvený vzor, který musíme být schopni imitovat.

